

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Varainhankinnan tila järjestöissä on hyvin moninainen kuten myös varainhankintaan käytettävissä olevien resurssien määrä. Varainhankintaa tarkasteltaessa on eri väylät tärkeää tunnistaa ja myös muutos eri väylien kehityksessä. Varainhankinnan asiantuntemus on keskiössä, jotta eri väylien hyödyntäminen olisi mahdollista. Lahjoittamisen digitaaliset väylät ovat kehittyneet ja näin ollen myös lahjoittaminen on tullut helpommaksi, mutta rahankeräyskohteiden määrä on myös jatkuvassa kasvussa ja näin kilpailu lahjoittajista on kovaa.

Onnistuneen varainhankinnan edellytys on riittävä näkyvyys ja näin ollen vaikuttava viestintä ja markkinointi ovat oleellinen osa varainhankintaa. Tämä vaatii ammattitaitoa, tekijöitä ja investointeja. Tässä suhteessa järjestöt ovat hyvin eriarvoisessa asemassa. Erityisesti pienillä järjestöillä varainhankintaa tai viestintää varten henkilöresursseja on harvoin, eikä erikseen sitä varten ole rahoitusta saatu. Varainhankinnan tarkastelu viestinnästä ja markkinoinnista erillään ei välttämättä ole mahdollista tai järkevääkään. Ne, joilla on viestintään ja markkinointiin valmiiksi resursseja, voivat toteuttaa myös varainhankintaa pohjaten jo tehtyyn työhön. Erityisesti varainhankinnan käynnistys- ja vakiinnuttamisvaiheessa riittävät henkilöstöresurssit ja mahdollisuus investoida riittävästi ovat tarpeen.

Tällä hetkellä järjestöjen oma varainhankinta leikkaa avustuksia. Tämä ei kannusta järjestöjä kehittämään omaa varainhankintaa. Jotta varainhankinta olisi todellinen väline järjestöjen rahoitusohjan vahvistamiseksi, tätä yhtälöä tulisi muuttaa.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Jotta järjestön toiminta on turvattu, avustuksen kohteena oleva toiminta tulisi olla mahdollista kattaa avustuksella kokonaisuudessaan, tämä koskee erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjä, jotka omalla toiminnallaan ovat käytännössä ennaltaehkäisemässä julkisen palvelun kuluja.

Muiden rahoitusväylien etsimistä ja hyödyntämistä estää se, että tällä hetkellä oman toiminnan tuotot ja varainhankinta vähentävät saatua avustusta.

Riski, että tulevaisuudessa riippuvaisuus poliittisesta päätöksenteosta voisi johtaa avustusten keskittymiseen tietyille toimijoille on tunnistettava. Valtionavustusten jatkuvuus on edellytys järjestöjen pitkäjänteiselle, merkittävälle käytännön työlle ja mahdollistaa edelleen kehittämisen. Avustustason heittäminen poliittisen päätäntävällän seurauksena voi supistaa toimintaa siten, että sen ylläpitäminen tai uudelleenkäynnistäminen ei ole mahdollista. Laadullinen ja määrällinen tulos tulee olla päätöksenteon perustana poliittisten virtauksien sijaan.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Varainhankinnan aloittaminen ja toteuttaminen vaatii resursseja, joita kaikilla järjestöillä ei ole. Käytännössä pienessä järjestössä tämä tarkoittaisi yhden lisähenkilön palkkaamista tai vaihtoehtoisesti ulkoisen palveluntarjoajan käyttämistä varainhankinnan tekemiseen.

Varainhankinnan käynnistäminen vie aikaa, eikä tuottoa ole välttämättä odotettavissa siihen panostetun määrän verran. Valtionavustuksen osalta voitaisiin tarkastella myös sitä vaihtoehtoa, että onko järkevämpää myöntää avustusta enemmän varsinaisen toiminnan tuottamiseen nykyisillä resursseilla sen sijaan, että tuettaisiin kannattamatonta varainhankintaa, jos tavoitteena on sama kohdennus kerättävien lahjoitusrahojen osalta. Pienen järjestön menestymisen mahdollisuudet varainhankinnassa isompia koneistoja omaavien rinnalla voivat olla hyvin pienet. Toisaalta mikäli varainhankintaa tuetaan, tämä tulisi tehdä porrastetusti pienempiä suhteissa enemmän tukien, sillä lähtötilanteessa resurssit ovat usein olemattomat.

Varainhankinnan toteutuksesta raportointia emme näe ongelmaksi ja se voitaisiin tehdä nykyisen raportointijärjestelmän puitteissa, ainakin sosiaali- ja terveysalan nykyisen raportoinnin osalta.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

1: Valtionapuviranomaiset määrittäisivät valtionavustuksen käyttöön hyväksyttävät kustannukset yhdenmukaisella tavalla.

Tämä edistäisi järjestöjen yhdenvertaisuutta selkiyttäisi avustushakua ja avustuksen käyttöperusteita. Kustannusten määrittelyssä tulisi kuitenkin ottaa riittävästi huomioon järjestöjen kulurakenteiden ominaispiirteet. Esimerkiksi toisaalla kohderyhmälle toteutettu retki on täysin viihteellinen toiminto, toisaalla arjenhallinnan ja toimintakyvyn kannalta tärkeä osa kuntoutumista.

2: Valtionapuviranomaiset vaatisivat järjestöltä toiminnan luonteeseen ja laajuuteen sopivan omavastuuosuuden myöntäessään valtionavustusta.

Monilla järjestöillä ei ole sellaisia lahjoitusvaroja tai tilivaroja, joilla omavastuuosuudet voitaisiin kattaa. Omavastuuosuuden kasvattaminen heikentää erityisesti huonossa asemassa olevien ihmisten asemaa. Pidempiaikainen tarkastelujakso säilyttäisi nykytilan tai voisi lisätä toimintaedellytyksiä. Mikäli omavastuuosuutta edellytetään, tulisi sen olla tasapuolinen ja kannustaa varainhankinnan avulla omavastuuosuuden kasvattamiseen.

3: Yleisavustuksella rahoitettaisiin järjestön varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia.

Tämä riippuu järjestön toimialasta ja tarkoituksesta. Jos oman toiminnan tuottoja ei huomioitaisi avustuksessa, antaisi se järjestölle lisää toimintaedellytyksiä ja mahdollisuuden tuottaa kohderyhmälle lisää toimintaa. Kuitenkin ”väärinkäytön” mahdollisuudet, kuten järjestön tulojen kasvattaminen osallistumismaksuja korottamalla tulisi taklata, jotta palvelut eivät karkaa kohderyhmän ulottumattomiin.

4: Järjestön varallisuus määriteltäisiin selkeäksi arviointiperusteeksi ja -kriteeriksi valtionavustusta myönnettäessä.

Varallisuuden arvioinnissa voidaan huomioida vain ne varat, joita voidaan käyttää toiminnan rahoittamiseen. Järjestö ei voi välttämättä realisoida varallisuuttaan. Varallisuutta tulisi arvioida useamman tilikauden ajalta, ei vain yhden.

5: Yleisavustuksella katettaisiin varainhankinnan alijäämää tappiotakuuna.

Varainhankinnan käynnistämisen jälkeen toiminta voi olla pitkään tappiollista tai kattaa juuri ja juuri varainhankinnan kulut. Tappiotakuun määrittely on haastavaa. Esimerkkinä vaikkapa 15 000 varainhankinnan kampanja, jolla kerätäänkin vain 3 000 euroa lahjoituksia, tappio näin ollen 12 000 + raportoinnin kulut. Ei kannatettava malli.

6: Varainhankinnan kustannukset olisivat avustuskelpoisia tiettyyn enimmäismäärään asti.

Tämä olisi kannatettava keino. Järjestöt saisivat riittävästi liikkumavaraa ja toisaalta raamit, mihin kuluihin avustusta voisi käyttää. Tosin tärkeää olisi saada ensi alkuun riittävä korotus avustukseen, jotta varainhankinta voidaan käynnistää ja vakiinnuttaa.

7: Valtionapuviranomaiset suunnittelisivat hankeavustuksena myönnettävän erityisavustuksen, johon osoitetaan määrärahaa ja jota järjestöt voivat hakea ja saada varainhankinnan käynnistämiseen tai kehittämiseen.

Kannatettava ajatus, mutta kohdennetusti järjestöille, joilla ei tällä hetkellä ole resursseja varainhankintaan tai ne ovat vähäiset. Hankerahoituksena toteutus ei veisi osuutta pois muusta järjestön saamasta avustuksesta.

8: Valtionapuviranomaiset määrittelisivät, miten vapaaehtoistoiminta otetaan huomioon valtionavustusta myönnettäessä

Kaikissa järjestöissä ei ole vapaaehtoisia mukana toiminnassa. Vapaaehtoisten tekemien tuntien määrittely rahanarvoiseksi on kyseenalainen ajatus. Kussakin järjestössä vapaaehtoisuuden muodot ja niiden vaikutukset kohderyhmään voidaan mitata ja arvioida hyvin eri tavoin. Vapaaehtoistoimintaa ei saada yhdistyksen käyttöön maksutta. Vapaaehtoisten rekrytointi, sitouttaminen vaativat sekä henkilöresursseja että rahaa. Vapaaehtoisten resurssiraportointi vaatisi sekä työtunteja että hyvin tiukan rajaamisen siihen, mitä voidaan mukaan laskea ja ohjaisi järjestöjä liian tiukasti. Tämä rajaisi pahimmillaan vapaaehtoisuuden monimuotoista toteuttamista.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Järjestöjen autonomia on edellytys toiminnan toteuttamiselle järjestön arvojen mukaisesti kohderyhmää aidosti hyödyttäen. Järjestöjen toiminnan tuloksellisuuden arviointi ja toiminnan kuvaus ovat kuitenkin kohtuullinen vaade rahoituksen saamiseksi, sen sijaan poliittinen ohjaus ei saa muodostaa esteitä toiminnan toteuttamiselle.

Toiminnan rahoitus tulee monipuolistumaan ja valtionavustuksilla tulisi tukea myös varainhankinnan kehittämistä järjestöissä, jotta pidemmällä aikavälillä sen tuottaessa tarve valtionavustuksiin tulisi mahdollisesti pienenemään. Koska kaikilla järjestöillä ei kuitenkaan tule olemaan resurssia toteuttaa tehokasta varainhankintaa, ei kaikilta voida sitä myöskään edellyttää, vaan on pystyttävä arvioimaan toiminnan yleishyödyllisyyttä ja täysmääräisen avustuksen myöntämistä.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

Järjestön toiminnan kuvaaminen riittävän laajasti numeeristen määreiden lisäksi laadullisilla määreillä on tärkeää, jotta ymmärrys tuotetusta toiminnasta kasvaa ja sen laaja-alaisempi arviointi on avustuspäätöksiä tekevän tahon päässä mahdollista.

Kiitokset järjestöille osoitetusta lausuntopyynnöstä jo raporttivaiheessa!

Saukkonen Heidi
Mielenterveysyhdistys HELMI ry - Heidi Saukkonen, Toiminnanjohtaja &
Tiina Kallio, Järjestösihteeri